

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 32 K, na $\frac{1}{2}$ strani 16 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{8}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 2. V Ljubljani, 31. januarja 1903. Leto XX.

Obseg: Kmetijska družba je dobila nov dom. — Zgledno osušen travnik. — Poraba dobrih leg za sadovnjake. — Pomladno delo sadjarjevo. — Zmrzlo vino. — Škodljivi vpliv porjavelih posod na mleko in na presno maslo. — Napredovanje človeškega duha. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

C. kr. kmetijska družba kranjska se je preselila iz svojih dosedanjih prostorov na Turjaški trg št. 3 v pritličje. Sem je odslej naslovljati vse pošiljatve.

Kmetijska družba je dobila nov dom!

Z mesecem februarjem t. l. je naša družba zapustila svoje dosedanje bivališče v Salendrovih ulicah št. 3 in se je preselila v nove, od slavnega deželnega odbora kranjskega velikodušno jej odkazane lepe prostore v deželni hiši na Turjaškem trgu št. 3.; to je tam, kjer je bila do potresa c. kr. deželna vlada in v zadnjem času deželni odbor.

Naša v l. 1767. ustanovljena družba je torej zapustila prostore, kjer je s kratkim presledkom delovala nad 80 let, kjer je več rodov delovalo za napredek kranjskega in skoraj smemo reči slovenskega kmetijstva sploh. Ves napredek našega kmetijstva je imel izvir v splošno znanih prostorih starikave hiše v Salendrovih ulicah, zato so pa ti prostori vredni častnega spomina, in z otožnim srcem se poslavljamo od starega doma, kjer je družba zrasla do najlepšega procveta.

Dosedanji prostori kmetijske družbe pa niso le za družbo in kmetijstvo zgodovinsko važni, temveč so z njimi najožje spojeni spomini na politični in kulturni razvoj Slovencev. Ob časih pred letom 1848., ko je bilo vse politično gibanje zatrto in se sploh nič avtonomnega ni trpelo, je bila edina kmetijska družba, ki je mogla ali smela iz svojega nagiba kaj pričeti ali vsaj v svoje okrilje vzeti. Kmetijska družba je zasnovala temelj današnjemu deželnemu muzeju, ki ga je nad 15 let, t. j. do l. 1831. imela popolnoma v svoji oskrbi.

Od l. 1822. do 1830. so bili vsi prostori hiše št. 3 v Salendrovih ulicah napolnjeni z zbirkami, ki so danes v deželnem muzeju. — Iz kmetijske družbe je izšlo osnovanje obrtnega društva, ki je imelo svoj dom in obrtno šolo v družbenih prostorih v imenovani hiši, in ki se je razšlo, ko je bila v Ljubljani po iniciativi tega društva osnovana realka. Ljubljanska realka je torej tudi nekaj otrok naše družbe. — V kmetijski družbi, cziroma v njenih prostorih se je pričelo politično življenje Slovencev, ona je pričela izdajati „Novice“, in le pod okriljem družbe je mogel njen tajnik in urednik Novic „oče“ dr. Bleiweis pričeti delovati za preporod našega naroda. V družbenih prostorih je dobilo l. 1848. ustanovljeno „Slovensko društvo“ svoj dom in družbeni uradniki so opravljali pisarniške posle tega društva, ki je bilo takrat silno važno. — I-totako je dobilo pozneje v teh prostorih svoje zavetišče za skoraj 20 let „Pravniško društvo“.

Kmetijska družba, ki je bila ustanovljena l. 1767., je v pričetku delovala z menjajočim se uspehom: enkrat je bilo delovanje živahno, drugikrat zaspano ali skoraj mrtvo. Ob časih Francozov je delovanje popolnoma ponehalo in šele l. 1816. se je zopet in to pot trajno oživilo. Takrat je dobila družba svoj dom v licealnem poslopju, ki so ga sedaj ravnokar podrli, in sicer tamkaj, kjer je bil pred stavbo „Rudolfinuma“ nastanjen takozvani „spodnji“ muzej. Večja soba precej pri vhodu je bila prirejena za „Agricultursaal“ ter je bila lepo sli-

kana. Obrazec teh slikarij je še danes v družbeni registraturi. Takrat je družba že pričela zbirati za muzej ter je imela zbirke hranjene v desetih omarah. Vsled pomanjkanja učnih prostorov sta se morala družba in muzej o sv. Mihelu l. 1822 umakniti iz licealnega poslopja ter sta dobila zavetišče v takozvani Pogačnikovi hiši v Salendrovih ulicah, ki je bila last kranjskih stanov. Leta 1831. je dobil muzej svojo upravo in se je zopet preselil v licealno poslopje, a družba se je preselila v svojo hišo na Poljanskem dvorcu. Ker je bila družbena pisarna na Poljanah preveč od rok, Pogačnikova hiša v Salendrovih ulicah pa prazna (ni bilo namreč mogoče dobiti kakega najemnika), se je družba l. 1834. zopet nazaj preselila, kjer je potem ostala do današnjega časa, razen od sv. Jurija do sv. Mihela l. 1840., v katerem času je imela v najemu 4 sobe v družbi z obrtnim društvom v sedaj podrti meščanski bolnici v Špitalski ulici.

Z mesecem februarjem t. l. je pa družba dobila v deželni hiši na Turjaškem trgu št. 3 od slavnega deželnega odbora nov dom, in sicer primernejše in lepše prostore. V pritličju na levo, kjer je bila do 15. decembra l. 1902. nastanjena deželna blagajna, so sedaj za družbo prirejene tri pisarniške sobe, ki so s posebnimi stopnicami zvezane s knjižnično sobo in s sejno dvorano v prvem nadstropju. V pritličju na desno se pa nahajajo lepa in prostorna skladišča.

Dal Bog v novih prostorih družbi mnogo sreče in z boljšimi prostori tudi znak boljši prihodnosti našega kmetijstva!

Družbenim udom pa kličemo: Na veselo in srečno svidenje v novem domu kmetijske družbe!

Zgledno osušen travnik.

Po naši deželi je še mnogo travniških leg, ki zaradi preobilne moče ne dajo pravega dohodka in jim tudi vse obdelovanje in gnojenje dosti ne pomaga. Namesto dobrega in sladkega sena se spravlja po takih travnikih pusta in trda krma, ki nobeni živini dobro ne ugaja. Po takih mestih so pa tudi košnje pičle, tako da tudi na to stran ni pravega uspeha. Res je, da se da s pripravnimi gnojili nekoliko izboljšati pridelke po takih travnikih, toda ta pripomoček ni izdaten in povsodi zanesljiv. Za take lege nimamo boljšega pripomočka, kakor da jih osušimo. Le na ta način se odpravi škodljivi vpliv moče, ki kvari sedanje pridelke in kazi dobroto krme. Z osušenjem bi se dalo pri nas še na stotine hektarov travniškega sveta izboljšati in povzdigniti v rodovitosti, kar bi ne vplivalo ugodno samo na gospodarske dohodke vobče, ampak tudi na uspešnejši napredek naše živinoreje. Res da so taka dela včasih draga in se dajo težko izvesti, toda kar

ne zmore v tem oziru posameznik, to lahko doseže vsa vas, če se gospodarji zavzamejo za delo in ga skupno izvrše. Lahko trdimo, da bi se dali včasih z majhnimi stroški doseči na ta način naravnost čudoviti uspehi.

Kar se pri nas v tem pogledu stori, vsak tak napredek moramo z veseljem pozdraviti, zlasti tudi zaradi tega, ker so take naprave spodbudne in dajejo dober zgled vsi okolici. Posebno je pohvaliti take slučaje, ko se posamezni kmetijski gospodarji iz svojega nagiba in sami lotijo takega dela in ga izvrše v najboljši zgled vsi okolici.

In v tem oziru nam je danes opozoriti cenjene čitatelje na travnike posestnika Janeza Dolenščeka v Dol. Lakencah, ki so si jih ogledali o priliki letošnjega izleta tudi učenci kmetijske šole na Grmu s svojimi učitelji. Dolenščekovi travniki leže v Lakenški dolini pod Mokronogom, ki je ozka in mestoma prav močvirna. Preobila moča prihaja od malega potoka (Lakenški potok), ki teče po dolini in ima na nekterih krajih že po naravi pa tudi zaradi krive svoje struge premalo pada. Iz tega vzroka je bil tudi Dolenščekov spodnji travnik (pod. 3., parc. št. 2133.) močviren in malovreden za košnje in za krmo. V njem zaostajajoča mokrota je škodovala pa tudi višje ležečemu travniku (parc. št. 2140.), ki je postajal na spodnjem koncu čimdalje bolj močviren.

Da se ta škoda odpravi in izboljša tudi spodaj ležeči travnik, ki meri okoli 4 orale, se je Dolenšček odločil za to, da osuši kolikor mogoče spodnji travnik. In to je dosegel na dva načina, namreč:

1.) stem, da je zravnal strugo in jo premestil na sredo

travnika in

2.) da je vrezal po najbolj močvirnih delih travnika potrebne jarke, da se sedaj po njih voda odteka.

Predvsem je torej popravil in uravnal prejšnjo strugo, ki se je — kar lahko iz podobe posnamemo — močno krivila in zadrževala na ta način hitrejši odtok vode. Dolenšček je to strugo opustil in napravil novo in ravno strugo po sredi travnika (podoba 4. aa). V to novo strugo je napeljal glavne jarke bb, v te pa stranske jarke cc. Razen teh jarkov je ob zgornji strani travnika vrezal še naglavni jarek d, ki prestrega vodo, prihajajočo od cestne strani, in jo odvaža iz travnika. Vsi naštetni jarki so odprti.

Nova struga, ki gre po sredi travnika, je zgoraj 1½ m široka in ravno tako globoka. Glavni jarki so v to strugo izpeljani napošev in so povprek 1 m široki in ravnoliko globoki; stranski jarki so ožji in merijo povprek po 80 cm širine in globokosti.

Pri izkopavanju jarkov dobljeno zemljo je Dolenšček ob jarkih lepo raztrosil, poravnal in obsejal z deteljo in ovsom, ki ga je pokosil, ko se je pokazalo latje. Na ta način je izkopano zemljo kar se da dobro izkoristil in prav porabil.

Podoba 3.

Podoba 4.

G. Dolensček je izvršil to osuševanje travnika po svojem preudarku brez vsakega posebnega načrta, in reči moramo, da se mu je to delo dobro posrečilo. Potrebne jarke je kopal večidel z domačimi hlapci, zato tudi ne moremo natančno sporočiti, koliko ga je vse delo veljalo.

Uspeh osuševanja je že sedaj očiten. Še bolj se bo pa zaznala korist tega dela, ko se odpravi mah in ko se travnik dobro zagnoji, kajti na osušenem travniku bo gnoj veliko zalegel in popolnoma učinkoval, dočim je gnojenje po močvirnih travnikih večidel brezuspešno.

Zeleti je, da se tudi drugod gospodarji poprimajo takega osuševanja, saj je mnogo travnikov, ki nujno potrebujejo takega zboljšanja. Naj jih spodbudi k temu delu tukaj popisani zgled, ki res zasluži, da ga priporočamo tudi drugim gospodarjem v posnemanje. Kdor ne upa sam nič napraviti, naj poskusi z združenimi močmi. Mnogo je vasi, ki imajo svoje travnike v mokrih legah. Takega osuševanja naj bi se poprijeli vsi vaščanje skupaj. Stem bi se delo močno olajšalo, stroški pa znižali.

R.

Poraba dobrih leg za sadovnjake.

Če potujemo po raznih vinorodnih krajih, vidimo marsiktero lepo vinsko gorico popolnoma opustošeno in zapuščeno, ki je pa gospodar vsled pomanjkanja denarnih sredstev ne mara in ne more več obnoviti, marveč jo je kar prepustil njeni osodi. Posebno se to dogaja v kraju, oddaljenem od bivališča in v strmini ležečem, kamor je dovoz zelo težaven.

Taka parcela se kmalu obrase z raznimi nekoristnimi rastlinami, ki se v taki prsti bujno razvijajo. Za njivo ali za travnik taka lega navadno ni, ker je prestrna, večkrat tudi skalovita, in ker se zgornje plasti poleti preveč presuše.

Da umen vinogradnik, ki ima mnogo drugega boljšega sveta, takih parcel ne obnavlja, je popolnoma prav, ker previden gospodar izbere le najboljše vinogradske lege, četudi so prej služile v druge namene, na pr. za hosto, njivo ali travnik, ter take, ki so bliže stanovanju. Ker bo mogel te skrbneje obdelovati in z manjšimi stroški, mu bodo take parcele prinašale mnogo več dohodkov. Saj smo že večkrat poudarjali, da dandanes, ko ameriški vinogradi še enkrat več rodijo kakor so prejšnji, nikakor ne kaže preveč nasadov napravljati, marveč, če delavske in denarne razmere ne dopuščajo, le polovico prejšnjih, a te je pa treba skrbno obdelovati.

Lege, kjer bi se naprava novih vinogradov ne izplačala, se dajo najbolje porabiti, če se zasade s sadnimi drevesi. Sadno drevje rase v takih zemljah prav dobro, izvzemši če ni preplitva ali spodaj zelo skalovita, česar ne prenašajo posebno hruške, ki globoko segajo s svojimi koreninami.

Če je taka lega v vinorodnem kraju, se smejo saditi tudi bolj zlahtne vrste sadja. Vendar bi tudi v tem oziru svarili pred saditvijo mnogo različnih vrst, ker se je mnogo bolje omejiti le na kolikor mogoče malo vrst, in sicer na take, ki se v dotičnem svetu najbolje sponašajo, četudi samo ena ali dve vrsti, in ki so dalje tudi za trgovino prav sposobne. Parmena, kanadska in kaselska rejneta, tafelček, voščenska, mašančkarji in mogoče še kosmači ter hruške dilovka, ligelnovka in avranžarca ali pa lesnobarvena maslenka in napoleonovka so jako priporočljive vrste, ker skoraj

povsodi dobro uspevajo in so jako rodovitne in za trgovino sposobne.

Ktere teh ali drugih vrst naj kdo na svojem posestvu pomnožuje, ni mogoče kar za vse enako priporočiti, ker je to odvisno od raznih okolnosti.

Kdor ima svoje sadovnjake blizu velikih mest ali pa blizu zdravilišč, kopališč in dobro obiskanih letovišč, naj sadi bolj žlatne in zgodaj zoreče vrste, na pr. kalvile, viržinski rožnik i. e., ker v takih krajih sadje lahko kmalu in dobro proda. Kdor pa namerava svoj pridelek daleč razpošiljati, naj sadi vrste, ki se dolgo časa drže; in če misli napravljati sadni mošt ali jih žgati, potem pa ne bo gledal toliko na finost sadja, kolikor na rodovitnost drevesa.

Da je sadjarstvo zelo dobičkonosno, nam pričajo mnogi zgledi celo v naši deželi sami. Poznamo navadne kmete, ki dobivajo samo za sadje kot postranski dohodek po 1000—2000 K na leto; in glavno pri takem priprostem sadjarstvu pa je, da ne zahteva toliko skrbi in stroškov kakor druge kmetijske panoge. Zadostuje, da se drevo tuptam osnaži, vsako leto ali vsaj vsako drugo leto z apnom namaže, da se suhe in pregošte veje odstranijo in se vsako 3. ali 4. leto dobro zagnoji. Tako oskrbovano drevo rodi bolj ali manj vsako leto in se lahko računa, da vrže 10—20 let staro drevo na leto 6—30 in tudi več kron, kar je seveda odvisno od vrste sadja, rodovitnosti dotičnega drevesa, kakor tudi od letine same.

Posebno sedaj je na sadjarstvo obrniti večjo pozornost, ker se po lepem sadju vsako leto bolj povprašuje in je cena v zadnjih letih povsodi znatno poskočila. To vedo dobro posebno Notranjci, Vipavci in Goričani, ki imajo, odnosno bi lahko imeli prav lepe vsakoletne glavne ali postranske dohodke, če bi tej važni panogi kmetijstva posvetili še večjo pozornost. V zadnjih dveh letih se je sadje plačevalo v teh krajih po 15—30 K 100 kg. Zunanji trgovci iz Nemčije in Italije so pobrali, kar so sploh dobili.

Vedno je dobro, če se dve kmetijski panogi, ki sta obe dobičkonosni, kakor na pr. ravno sadjarstvo in vinogradništvo, kolikor se da spojita, ker če se slučajno ne obnese ta, se pa obnese druga, in tako se laže preboli nesreča, nepričakovano prizadeta po uimi. Če se pa oboje sponese, tem bolje za posestnika.

V slučaju pa, da sadje povsodi dobro obrodi in da vsled tega cena pade, potem kaže za kupčijo shraniti le boljše sadje, drugo se pa porabi za žganje ali pa za napravo sadnega mošta. Fr. Gombač.

Pomladno delo sadjarjevo.

Kakor vsaka huda zima, takó bo tudi letošnja pustila dokaj škode na sadnem drevju; da, marsiktero drevesce bo morda popolnoma uničeno. Kaj primerno je torej, da preišljujemo, kaj moramo storiti, da se obvarujemo še večje škode. Nasledek silnega zimskega mraza je, da drevesna skorja na nekterih mestih sèrni in se razpoka. Rane na skorji povzročá mraz, zlasti na mlajših drevesih, ki imajo še gladkejši lub, razpokline pa se raztezajo po dolgosti debela, in sicer največ na južni in na južnozahodni strani. To si pojasnimo stem, da mraz na drevo najmočneje vpliva takrat, kadar na zmrazilo deblo posijejo solnčni žarki ter se drevo naglo otaja; stem se vznemirja delavnost lubja, a nasledek tega je hiranje teh delov drevesa in skorje. Vsakega razumnega sadjarja mora biti torej prva skrb, da tako naglo otajanje zabrani, kar se doseže stem, da drevesa

jeseni povijemo. Tudi z mazilom iz apna, ki pa ne sme biti niti preredko niti pregosto, je mogoče zavarovati drevo pred mrazom in pred vplivom solčnih žarkov; obenem pa je to tudi kaj dobro varstvo pred zajci, mahom in mrčesi.

Tudi razpoklinam, vsaj velikim, bi skrben sadjar lahko prišel v okom, ako bi drevesa pregledal o pravem času. Navadno se zapazi razpoklina šele v začetku poletja, ko je že velika; sedaj pa nam ne preostaja nič drugega, kakor mrtvo skorjo odrezati, da pridemo do zdrave, vso rano zamazati s cepilnim voskom ali z mešanico iz ila in kravjaka ter obvezati jo z obvezo. Maren sadjar pregleda svoja drevesa takoj spomladi, in če na kakem drevesu zapazi majhno razpoklino, ki bi se pozneje mogla znatno razširiti, pa to zabrani na ta način, da na nasprotni strani napravi po dolgoti debela nekoliko zarež. Stem se zmanjša lubova napetost in zato skorja ne poka dalje.

Vsled mraza tudi skorja ponekod počrni ter se lupi od debla. Če so te rane majhne, ni treba posebne pomoči; če so pa rane večje, jih moramo izrezati da pridemo do zdrave skorje, ter rane zamažemo s cepilno smolo. Velike rane se izrežejo in zamažejo z zmesjo iz ila in kravjaka ter se obvežejo z obvezo iz močnega platna.

V hudih zimah, zlasti kadar je mnogo snega ter ta na površju dobi skorjo. trpe mlajša drevesa močno od zajcev, ki jih radi oglodajo, dasiravno jih je skrben sadjar obvil s slamo, s protjem. Oglodana drevesa zamaži z zmesjo iz ila, plev, kravjaka ali krvi. Stadler svetuje v ta namen pripraviti mazilo iz 1 kg črevljarske smole in 10 dg špirta. Najprej se smola raztopi in v raztopljeni se vlije špirit; takó dobimo mazilo, ki tudi na mrzlem ostane tekoče ter posebno ugaja za zamažovanje ran.

Pričakovati je, da je letošnja huda zima ugonobila velikansko množino gosenic, ki so prezimovale na drevju v gnezdih (zapredkih). Zlasti velja to o gosenicah drevesnega belina in zlatoritke. Toda velika množina gosenic je, ki so tako žilave, da jim niti najhujši mraz ne more do živega. To so jajca prstenčarja, znani obročki na enoletnih vejah; dalje jajca velikoglave mniške, ki se nahajajo kupoma na vrhah, topolih, po sadnem drevju in plotih. Na te sovražnike sadnih dreves ne smemo pozabiti; takoj v rani pomladi moramo ugonabljeti jajca in iz njih valeče se gosenice. Ne čakajmo, da bi bilo teh gosenic že mnogo; kajti ravno stem največ grešimo, da ostajamo malomarni takrat, kadar je tega mrčesa še malo, ter ne ugonabljammo zaroda, dokler je še pravi čas za to. Ko pa se mrčes vsled tega močno zaredi, pa obupujemo ter si ne vemo pomagati. Torej ne držimo niti letos križem rok, da se zavarujemo pred mrčesom kolikor toliko za bodočnost.

Pozdravimo z veseljem tudi naše zveste pomočnike, koristne ptice.

Vesten sadjar ne pozabi spomladi drevesu obrezati krone, da jo nekoliko zredi, kajti ko bi ostala gosta, pa bi se sadje ne moglo dobro razviti in dozoreti. Vse veje naj se odrežejo tesno pri deblu, rane pa pogladijo z nožem in zamažejo. Krone naj se mlajšim drevesom prirežejo vsako leto, starejšim pa vsako 2. ali 3. leto.

Če bomo takó oskrbovali sadno drevje, ustregli bomo najbolj sebi in svojim potomcem, ki se bodo, kakor mi, ravnali po prislovcu: „Kdor vzgaja drevje, skrbi zanje, žel bo še od potomcev hvalo.“

Zmrzlo vino.

Vsled dolgotrajnega letošnjega mraza bo, oziroma je že nekoliko vina zmrznilo, posebno v zidanicah in kletah na prostem, ki so slabo napravljene in se slabo zapirajo.

V krajih, kjer je že nekaj tednov 10—20° mraza, je vino gotovo kolikortoliko že zmrznilo, ker zmrzne navadno pri 5—10° C pod ničlo. Razen od zgoraj navedenih nedostatkov je ta neprilika odvisna tudi od moči dotičnega vina. Čim močnejše je vino, t. j. čim več alkohola ima v sebi, tem teže zmrzne. Zato pa žganje pri nas nikoli ne zmrzne.

Mraz vpliva na vino, da se izprva skali, če pa zmrzne, izgubi vino mnogo barve, nekoliko dušičnatih snovi in vinskega kamna ali birse. Ta se iz vina izloči že pri + 2° ali 0° C. Vsled izločitve birse postane vino milejše ali mehkejše, ker se kislina zmanjša, in birse se potem le malo staja, marveč ostane v gošči ali v drožah.

Zmrzlo vino se sicer nič ne pokvari, niti ni zdravju škodljivo, kakor nekteri menijo, marveč ima izprva precej drugačen okus; potem pa, ko se zopet otaja, dobi čez nekaj časa, posebno ko se razvije tudi ogljikova kislina, kolikortoliko prvotni značaj in tudi izločeno črno barvilo se pri višji toplini zopet povrne.

S takim vinom ni torej sedaj nič početi, marveč ga je na miru pustiti, da se samooobsebi otaja. Pač pa se lahko poskrbi, da se vpliv mraza na vino zmanjša. To se doseže stem, da se prosto stoječe zidovje obda s slamo, z listjem ali z gnojem, da se dobro zamaše vse luknje in špranje in da se morda tudi sodi obdajo s slamo, z listjem ali z vrečami. S takimi snovmi obdana klet je tudi poleti boljša, ker se tako ne segreje. Kdor pa ima v kleti peč, naj skrbi, da toplina ne pade pod + 5° C, da se pa tudi ne segreje čez + 15° C.

Če vino zmrzne, se izloči največ vode; če se odtoči nezmrzli del vina in se posebej shrani, se na ta način dobi boljše, močnejše vino. V to se bo sicer le malokdo spustil, vendar je pa potrebno, da se nekoliko vina odtoči iz prav polnih sodov. To pa zato, ker zmrzla tekočina, torej led, zavzema več prostora (in sicer 11. del več) od nezmrzle, vsled česar bi se lahko pripetilo, da bi sod počil, če bi vino močno zmrznilo in bi bili obroči šibki.

Ko nastopi milejše vreme in se ne bo več bati hude zime, se mora potem, ko se je vino zopet popravilo, pretočiti v snažne sode, da se iznebi na dno usedle se gošče.

Fr. Gombač.

Škodljivi vpliv porjavelih posod na mleko in na presno maslo.

Da porjavele posode okus mleka kvarijo in presno maslo delajo oljno ali lojno, je bilo dokazano že večkrat na nedvomen način. Pred leti je tudi Ihs. Seidl na mlekarskem preskušališču v Kielu dokazal, da je mlečnokislno železo, ki se tvori, če mleko stoji v takih posodah, največ krivo slabšega okusa. V novejšem času je mlekarski konzulent B. Böggild, kakor poroča „Illustr. landw. Zeitung“, ponovil te poskuse. Mleko, ki se je hranilo v močno porjavelih posodah, je bilo zoprnega lojnega okusa in je kazalo določno reakcijo po železu. Pri kemijski preiskavi se je po dvodnevnem stanju v posodi našlo 10 miligramov železa v litru mleka, čez 5 dni 140 miligramov. Da se dozve, ali se bo v po-

rjaveli posodi pokvarilo tudi mleko čisto drugega izvira, in da se dožene, ali bakterije pri tem kaj vplivajo, je bila posoda poslana v drugo mlekarino z naročilom, naj se dobro posnaži, pa ne izpari, potem pa naj se v nji laboratoriju dopslje 8 kilogramov večernega in ravno toliko zjutranjega mleka. Doposlano mleko je imelo železa v sebi 7 miligramov na 1 liter in je bilo zoprnega okusa.

Poskus se je nato ponovil in v mlekarini se je zaprosilo, naj pošlje obenem v svoji novi posodi enako množino večernega in zjutranjega mleka. Mleko v svetli posodi mlekarne ni kazalo nikake reakcije po železu, bilo je sladko in okusno ter slastna pijača. Da se dokaže, ali preide lojni okus tudi na presno maslo, se je pustilo, da je mleko v obeh posodah v laboratoriju stalo, da se je napravila na njem smetana, drugo jutro se je smetana posnela in iz vsake posode posebej se je z metenjem v dveh steklenicah naredilo presno maslo. Razlika v okusu je bila velika, zunanost in gostota pa enaka. Maslo iz svetle posode je bilo svežega in prijetnega okusa, dočim je imelo maslo iz rjaste posode duh in okus po loju. Slično izkušnjo so napravili nedavno na Dunaju v neki mlekarini. Mleko z neke graščine je imelo okus po loju. Ko so na graščini to zvedeli, so poizvedovali po vzroku in so ravnali z vso previdnostjo, ne da bi bili prišli napaki na sled. Mlekarina je dala vse ogledati, in našli so v hlevu vzorno snago in skrbno hlajenje. Na to je poslala mlekarina nove posode za pošiljanje mleka, in glej — napaka je izginila.

Napredovanje človeškega duha.

II.

Brzjav brez žice.

Kolikor bolj je človek napredoval, toliko večja je bila potreba, da so se prenašala razna naznanila in obvestila. To prenašanje se je vsled procveta trgovine in obrti vedno bolj zboljševalo in popolnjevalo. V pričetku so seli peš ali jahaje prenašali ustna sporočila, ko je bila iznajdena pisava, so prenašali pisana, in ko so izumili graditi ceste, so se seli tudi vozili. Iz vsega tega se je razvila počasi pošta, ki danes s pomočjo železnice tako krasno z največjo natančnostjo in hitrostjo prenaša pisana in tiskana obvestila za borih par vinarjev prav do zadnje hribovske kočice. Človek pa s temi uspehi ni bil zadovoljen; najhitrejša pošta mu ni vsekdar zadostovala; za razširjanje gotovih obvestil je zahteval še večje hitrosti, in človeški um je neprestano deloval, da bi izumil novih, hitrejših medsebojnih občil.

Z znamenji, ki so se daleč videli, so že v starih časih skušali širiti gotove vesti brez selov v daljne kraje. Kdo se ne spominja kresov, ki so jih žgali naši pradedje, da so oznanovali izza turške meje pretečo nevarnost vpadlih Turkov!? No, to so bili pričetki optičkega brzjava (brzjava z lučjo), ki se je do danes povzpela pri mornarici in pri vojni do velike popolnosti. Brzjavljanje z lučjo, oziroma s svetlobo, ima pa velike nedostatke, med katerimi je največji ta, da ne more v vseh razmerah in kar naprej delovati. Iskali so novih iznajdeb.

Z iznajdbo elektrike in magnetizma ter s proučevanjem teh prirodnih sil smo dobili sredstva, da prenašamo vesti iz kraja v kraj s kar mogoče največjo hitrostjo, in nastali so brzjavi in telefoni z žico, ki

v trenutku prenašajo znamenja črk ali govore na tisoč in tisoč kilometrov daleč, bodisi ponoči ali podnevu, ob vsakem vremenu, čez gore in doline in čez širno morje. Telefon nam omogočuje, da na pr. v Ljubljani govorimo z Dunajčanom, kakor da bi skupaj stali, in še celo glas govorečega lahko spoznamo.

Dolga je bila pot, preden se je brzjav z žico izumil v današnji popolnosti, a še vedno ga spopolnjujejo. Danes se z brzjavom po žici ne prenašajo le znamenja črk, temveč navadna pisava in celo podobe. Da, s pomočjo elektrike in žice se more videti na sto in sto kilometrov daleč, kaj se drugje godi.

Pa tudi s temi velikanskimi in čudapolnimi uspehi človeški duh ni bil zadovoljen; on hiti naprej — naprej...

Kakor je brzjav drugače popoln, vendar ima še svoje pomanjkljivosti, in med njimi je največja ta, da je mogoče le tam brzjaviti, koder je napeljana brzjavna žica. Povsodi seveda ne more biti napeljana in na mnogih krajih se zaradi visoke cene ne more napeljati ali se ne izplača. Tako je na pr. napeljavanje brzjavne žice pod morjem na več 1000 kilometrov daleč nekaj silno dragega. To je dalo povod, da so pričeli misliti, kako bi se brzjavilo brez žice, kar po zraku.

Ta misel ni bila več neizpeljiva, ko je sloveči fizik Herc (Hertz) prišel na to, da elektrika ni nič drugega kakor neko valovanje etra v zraku. Manjkalo je samo brihtne glave in izumljenja priprav, da se v zrak izpuščeni električni valovi na drugem mestu vjamejo, kakor naše oko vjame ponoči v veliki daljavi vzplamtelno luč, oziroma svetlobne valove. Mnogo učenjakov se je stem pečalo, a šele Italijanu Markoniju (Marconi) se je posrečilo izumiti naprave, ki delajo brzjavljanje brez žice porabno. Markoni je torej tisti, ki ga moramo smatrati za izumitelja brezžičnega brzjava. Čeprav so drugi veliko pripomogli, vendar je bil on prvi, ki je dejansko odposlal na velike daljave električne valove po zraku in jih na drugem mestu s posebnimi pripravami zopet ujel. Stem, da je dal temu valovanju posebno in različno obliko, so se naredila različna znamenja, ki pomenjajo črke, in tako je danes mogoče po zraku brzjaviti brez žice. Markoni in tudi drugi so to brzjavljanje že silno spopolnili, in posrečilo se je že brez žice brzjaviti iz Evrope v Ameriko. Izprva je imelo tako brzjavljanje velik nedostatek, da je znamenja, ki jih je oddala taka brzjavna postaja, lahko vsakdo ujel, če je imel v to svrho priprave, a Markoni je že izumil oddajalne in prejemne priprave, ki so druga na drugo tako vbrane, da le te morejo sprejemati po zraku poslano brzjavko, drugi pa ne; ravno tako, kakor gotovo ključavnico more odpreti le ključ, ki je zanjo narejen.

Ravnokar se bere po časnikih, da neka nemška parobrodna družba hoče za poskušnjo vpeljati na enem svojih parnikov, ki vozijo iz Evrope v Ameriko, Markonijevo brezžično brzjavljanje, vsled česar bodo potniki na teden trajajoči vožnji po morju neprestano poučeni o vsem, kar se na svetu godi, čeravno bodo ločeni od vsega sveta.

Koliko drugih ugodnosti v prometu nam bo sčasom nudilo še bolj spopolnjeno brzjavljanje brez žice, tega pa danes še niti presoditi ne moremo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 16. Ali je kak pripomoček proti snetjivosti detelje; detelja je namreč napadena po neki pajčevini,

ki prepreza deteljo z nitmi in jo uničuje. Večina naše večne detelje je tako bolna. (J. V. v L. na G.)

Odgovor: Vaše vprašanje je suak, kako je pri Vas kmetijstvo še zaostalo. Vaša detelja ni bolna, temveč je le napadena po zajedalki „predenici“. Predenica je rastlina sama zase, ki se zajeda v deteljo ter jo sčasom uničuje. Predenica pride s semenom na njivo, zato je prvi pogoj, to škodljivko zatirati, setev zanesljivo čistega semena. Kjer se pa predenica prikazuje, tam jo je takoj zatirati tem potom, da se rastoča predenica še pred cvetjem uniči. V to svrhu se dotična mesta požanjejo, predenica se z deteljo vred posuši in potem sežge. Krmiljenje s predenico pomešane detelje je škodljivo. Dobro sredstvo, rastočo predenico zatirati, je polivanje z vodo, v kateri je raztopljen železni vitriol (zelena galica). Po taki vodi predenica sèrni in se posuši, dèčim detelja ostane zdrava.

Vprašanje 17. Najemnik sosédnega lova je na tem lovu ustrelil mojega lovskega psa, pa mi neče dati odškodnine, češ da na svojem lovu sme ustreliti vsakega tujega psa in jaz na svojem istotako. Je li res tako? (J. S. v K.)

Odgovor: Res je tako, kajti cesarski patent z dne 28. februarja 1786 o lovstvu in tatinskem lovu določa v § 17. tako pravico, in ta patent glede tega paragrafa ni z nobeno novejšo naredbo še razveljavljen. Drugi odstavek tega paragrafa love: V ta namen smejo lovskega lastnika lovci streljati pse, loveče v gozdu ali na polju. Izvzeti so pa psi, ktere smejo varuhi imeti, da odganjajo divjad.

Vprašanje 18. Pri nas je navada, da goveji živini pozimi na več mestih kožo napikajo, češ, da se potem lepše redi. Dalje nasekajo zobno meso, če se zobje majajo, s skalcem in ga odignejo s kisom in česnom. Ali je to oboje potrebno in ali je kak drug pripomoček za prvo ali drugo? (F. P. v S.)

Odgovor: Kožo napikati, da bi se goveda bolj redila, je največja budalost. Edino sredstvo, živino imeti lepo in dobro rejeno, je umna postrežba in dobro krmiljenje. Če se zobje majo (namreč stalni zobje), prihaja to pač od neke posebne bolezni zobnega mesa, pri kateri nasekovanje ni neumestno; vendar ta bolezen samaodsebe tudi brez vsakega nasekovanja ravnotako hitro preide. Tako bolno meso je najbolje drgniti z vodo, kjer se je kuhala hrastova lubad.

Vprašanje 19. Kobila, ki je bila lani smrkava in ji je na vratu močno vun tklo, je na istem mestu dobila grčo, ki se zdaj močno veča. Kaj naj storim, da preženem grčo na konjevem vratu? (F. P. v S.)

Odgovor: Vaš konj ni bil smrkav, temveč je imel le smoliko. Rane, kjer se je gnoj iztekal, niste prav snažili in zato rase sedaj divje meso. Pokličite veččaka, da divje meso odstrani; saj se to lahko in hitro zgodi.

Vprašanje 20. Imam 50 veder 3 leta starega lepo čistega jabolčnika, ki je pa nekoliko kiselkast postal ter v steklenici na zraku sèrni? Kaj je temu vzrok in kako odpomči? (F. Š. v Č.)

Odgovor: Če se je jabolčnik scikal, potem Vam nujno priporočamo, da ga kmalu porabite, kajti drugače bo hitro postal nepiten. Vino počrni na zraku, ker so v njem soli železnega kisa, ki se ob dotiki z zrakom sjoje s česlovno kislino, t. j. v spojino, ki se iz nje dela črnilo, ki z njim pišmo. Tako vino se ozdravi, če se ob veliki dotiki z zrakom pretoči, da popolnoma počrni in se potem očisti. Tega bi Vam z Vašim š. bkim in že tako cikastim moštom ne priporočili, ker bi se mošt ob veliki dotiki z zrakom še hitreje popolnoma skisal. Ne preostaja Vam torej drugega kakor mošt na katerikoli način hitro porabiti.

Vprašanje 21. Ali smem iz moke doma pridelanega žita peči kruh ter ga prodajati? (J. P. na V.)

Odgovor: Nikakor ne, kajti to bi bila pekarska obrt, za ktere izvrševanje je treba imeti dovoljenje.

Vprašanje 22. Ktero umetno gnojilo je najboljšje za gnojenje travnikov na močvirju in sčim bi se udušila resje in mah na travnikih? (J. D. v B.)

Odgovor: Za gnojenje travnikov na barju ima izmed fosforovih gnojil Tomasova žindra odločno prednost. Poleg žindre gnojite še s kajnitom. Mah se s travnikov odpravi z brananjem spomladi. Dobro gnojenje in brananje mah popolnoma iztrebita in delcma tudi resje zadušita, vendar resje popolnoma izgine le z osušenjem in z prezračevanjem tal.

Vprašanje 23. Imam travnik, ki sem ga pognojil tudi že z umetnimi gnojili. Videti je, da rase na njem dobra trava; vzlje temu pa dobiva živina uši, če nekaj časa je seno s tega travnika. Odkod prilaja to?

Odgovor: Zapomnite si enkrat za vselej: Bog je le enkrat svet stvaril in takrat je ustvaril vse vrste živali, ki so danes na svetu. Vsem živim bitjem je Bog dal lastnost, da se morejo razmnoževati naravnim potom, zato more uš nastati le iz jajčeca, ki ga je znesla druga uš. Živina ne more priti drugače do uši, kakor da jih naleze; mnenje, da pridejo uši od sena, je neuma vraža, ki je, žal, pri nas še zelo razširjena. Preženite uši in skrbite za snogo v hlevu in za snaženje govedi, pa živina prav gotovo ne bo imela uši, tudi če jo krmite izključno s senom iz dotičnega travnika.

Vprašanje 24. Ali bi bilo umestno gnojiti z apnom šele meseca aprila po košenicah, koder rase le reza in grenke trave, ki v tem času pri nas komaj šele ozelene? Apna namreč poprej ne dobim. Koliko je apno slabše od superfosfata ali žindre, in ali je toliko vredno, kakor pepel. Sčim se bolje izplača gnojiti z ozirom na dejstvo, da je pri nas apno po 2 K 30 h? (I. B. v B.)

Odgovor: Vaše vprašanje je sicer tako, da se mora človek za g'avo prijeti, kadar ga dobi, a nikar ne mislite, da ste Vi edini, ki ima tako zmedene pojme o redilnih snoveh v zemlji, marveč ogromna množina naših kmetovalcev je še na Vašem stališču, in to je vzrok, da na to vprašanje sploh odgovorimo, česar bi drugače gotovo ne storili. Kaj bi Vi rekli, če bi človek, ki potrebuje nove čevlje, Vas vprašal, ali bi ne izhajal ceneje, če bi kupil nov klobuk? No, Vaše vprašanje je popolnoma slično. Rastline potrebujejo za hrano v zemlji dušik, fosforovo kislino, kalij, apno i. t. d. Z apnom daste zemlji apno, a niti trohice veliko važnejše fosforove kisline, kalija ali ktere druge redilne snovi. Pepel da zemlji kalija in nekoliko fosforove kisline in je torej vse kaj drugega kakor apno, in istotako je s superfosfatom in z žindro, ki dajeta fosforovo kislino. Z apnom morete gnojiti, kadar je, a z apnom v obliki živega apna le takrat, kadar se ni bati, da bi zelene rastline posmodil. Kupite pri naši družbi knjigi „Gnoj in gnojenje“ ter „Apno v kmetijstvu“; v njih najdete vse, kar vsak kmetovalec danes mora vedeti o redilnih snoveh v zemlji. Prva knjiga stane 40 h, druga pa 30 h.

Vprašanje 25. V jami za apno se zbira tudi deževnica. Imam pa telico, ki vedno pije to vodo, dokler je more kaj dobiti. To telici prav nič ne škoduje, marveč se bolj redi in je lepšega telesa kakor druga moja živina. Ali bi ne kazalo vsej živini dajati nekaj živega apna? (J. B. v B.)

Odgovor: Žival potrebuje razen rastlinske krme (t. j. tiste, ki je zgorljiva) tudi rudninske (ki ostane nezgorljiva — pepel), ako naj dobro uspeva. V naši, na izsesanih in nepravilno pognojnih tleh pridelani krmi pa največkrat primanjkuje rudninskih snovi, in tudi pri Vas bo tako, kar kaže naravni nagon Vaše telice, da pije apneno vodo. Telica je vsled tega lepša, a druga živina je slabša, ker v krmi ne dobiva dovolj apna. Živega apna sicer živini ne smete pokladati, pač pa takozvano klajno apno, ki je fosforokislo apno

in daje živini ne le apno, temveč tudi fosforovo kislino, torej snovi, ki so potrebne za razvoj okostja in sploh za pravilno hranitev živalskega telesa.

Vprašanje 26. Ali je res, da se sme kuhati davka prosto žganje le v svoji hiši ali pa na prostem? Pri nas je bilo letos veliko sliv, a jih nismo smeli kuhati pri sosedih, ki imajo v to svrhu primerne prostore in priprave. (M. D. v Š.)

Odgovor: Res je, da zakon določa, da mora vsak, ki hoče kuhati davka prosto žganje iz domačih pridelkov, to storiti le na svojem posestvu. Je pač to zakonska naredba, ki ni primerna našim razmeram, a dokler je v veljavi, se ji moramo posvetiti. Sicer pa kupite skupno dobro prekuhalno napravo z dobrim hladilnikom, ki je s pečjo vred prenosljiva. Vam pa ta naredba ne bo delala težkô, in s tako dobro napravo boste celo več žganja izkuhali. Glavna reč je priročn hladilnik, kajti Vaši navadaj so vsi zanič. Dobre žganjarske kotle, ki so prenosljivi, in dobre hladilnike vsakovrstne sestave dobite pri Antonu Križniču v Kanalu na Goriškem.

Vprašanje 27. Ali akacija uspeva na mokrih tleh in ali je porabna za varstvo bregov ob vodi ter kako se razmnožuje? (J. P. na V.)

Odgovor: Akacija uspeva na vsakih, tudi na najslabših tleh, a, žal, ne prenaša mokrote, zato nikakor ni za Vaše namene. Akacija se razmnožuje s semenom, pa tudi s potakunjenci.

Vprašanje 28. Kako se delajo iz svinjine pristne kranjske klobase, ki so tako okusne in sočne? Prosim za natančen pouk, oziroma recept, koliko je vzeti mesa in špeha, kako je stem ravnati in kakšne primesi je dodati? (S. S. v Z.)

Odgovor: Bistveno izdelovanje kranjskih klobas je naslednje: Svinjsko meso se zreže ali razseka na primerno drobne kosce (ne predrobne) in ravnatoko špeh, ki se ga dodene več ali manj, kakor mastne klobase se žele. Razsekana zmes se poškrubi s česnovno vodo ter se poštura s poprom. Čreva se nabašejo na znan način in gotove klobase se potem denejo sušiti in prekaditi v dimnik ali v prekajevalnico. Dovolj sušene in prekajene klobase imajo in ohranijo najboljši okus, če so hranjene v zaseki ali v sevrtem špehu. Sicer imajo pa skoraj v vsaki hiši svoj recept in navado klobase delati, zato prosimo čitatelje, ki imajo v tej zadevi izkušnje, naj nam sporoče, kako se delajo najboljše kranjske klobase. Iz doblj poročil hočemo sestaviti navodilo, kako delati dobre kranjske klobase, ker smo to vprašanje že večkrat dobili iz Primorskega in Štajerskega, ter utegne tak navod tudi marsikteri kranjski gospodarini koristiti.

Vprašanje 29. Pri nas letos v mnogih hlevih krave zaporedoma zvrzavajo, in pripetilo se je, da so nekterim posestnikom zvrzle kar vse krave, ki se imajo sedaj oteliti. Nekdo je izrekel sumnjo, da prihaja to odtod, ker se polaga kravam seno s travnikov, ki so bili gnojeni s kajnitom. Sedaj je pa že vse prepričano, da je temu res tako, zato vprašam, ali res povzroča seno iz travnikov, ki so bili gnojeni s kajnitom, pri kravah zvrženje. (J. Z. v Š.)

Odgovor: Da bi kajnit povzročal zvrženje, nikakor ni resnično; prvič s kajnitom ne pride v seno nič takega, kar bi moglo zvrženje povzročiti, drugič se pa kaj t.k-ga še nikjer ni pojavilo, saj na Nemškem porabijo na leto veliko milijonov stotov kajnita ter imajo silno razvito živinorejo, a še od nikoder se ni čula kaka taka pritožba. Vzrokov zvrženju je jako veliko, med katerimi je najnevarnejši kužno zvrženje, ker se lahko prenaša iz hleva v hlev ter je hlev težko razkužiti. Med drugimi vzroki zvrženja so sledeči: Plemenjenje v sorodstvu, oslabiljenje krave, zavžitje španskih muh, zmrzla krma, gnila in plesniva krma, od dežja izprana in blatna krma, hitra menjava krme, star izkaljen krompir, gipsana detelja, pokvarjene sladne kali, krma, ki je napadena od strupene rose, preobilno krmljenje s slamo, čeprav je zdrava,

a še bolj, če je zadehla ali plesniva, mrzla pitna voda, slaba pitna voda i. t. d. Če ni kateri teh vzrokov, potem utegne biti vzrok kužno zvrženje, kajti dokazano je, da sluz iz maternice od krave, ki je zvrzla, povzroči kužno zvrženje pri drugi. Tako kužno zvrženje se pojavlja posebno v hlevih, koder se gnojnica zadostno ne oteka in krave s zadnjim delom pridejo v dotiko s steljo, onesnaženo z gnojnicjo.

Gospodarske novice.

* Današnje, drugo številko dobe le oni, ki so plačali udnino, oziroma naročnino za l. 1903. Dopolniljanje te številke se bo udom po nekterih podružnicah nekoliko zakasnilo, ker so se nam nabilralne pole prepozno doposlale in ni bilo mogoče naslovov do izdaje 2. številke v red dejati, oziroma pripraviti.

* Opomin podružnicam in družbenim udom. Podružnice, ki še niso pobrale, oziroma oddale letnine, naj to nemuloma store.

Vsakega uda prosimo, naj pridobi novih udov.

Za družbeno sadno drevje se je zglasiti do 15. februarja.

Vsled letšnjega vremena je še čas travnike gnojiti s Tomasovo žlindro, z rudninskim superfosfatom in s kalijevo soljo. Ta gnojila ima družba vedno v zalogi.

Kdor hoče, da živina pozimi dobro uspeva, ji mora poleg pri nas običajne krme pokladati tudi močna krmila, kakor so v prvi vrsti oljne tropine, ki jih ima družba vedno v zalogi.

Kmetovalci, premislite že sedaj ktera semena boste potrebovali spomladi, da jih pravočasno naročite. Družba bo imela v zalogi rusko laneno seme, pesno in deteljno seme, semenski oves in semenski krompir.

Neposredna naročila udov na razne potrebščine odda družba v tistih krajih, kjer imajo podružnice zaloge, v izvršitev podružnicam.

Osnujte v vsaki večji občini ali pokrajini svojo podružnico!

* Zveza kranjskih mlekarских zadrug se je ustanovila na občnem zboru 18. t. m. v Dol. Logatcu, in sicer na podlagi pravil, ki jih je c. kr. deželna vlada že potrdila. Predsednikom je bil izvoljen c. kr. visji okrajni živinozdravnik gospod Majdič.

* Važno za konjerejce. C. kr. kmetijsko ministrstvo je deželni konjerejski odsek obvestilo, da je na predlog osrejnje konjerejske komisije v svrhu povzdige reje in vzreje domačega noriškega (pingavskega) konjskega plemena sklenilo, za dežele, v katerih se rabijo žrebci težkega plemena za plemenjenje, kamor spada tudi Kranjska, v bodočnosti le žrebce domačega noriškega plemena, torej za Kranjsko v prvi vrsti na Kranjskem vzrejene sposobne žrebce nakupovati in za plemenitev rabiti. Ta sklep ministrstva morajo krajski konjerejci z velikim zadovoljstvom pozdraviti, ker se zanašajo njih blago ne bo več smatralo za manj vredno — kakor se je dosedaj najdešče godilo — ampak žrebci noriškega plemena kranjskega izvira se bodo pri enakih vrlih in lastnostih ravnatoko cenili, kakor žrebci drugih dežel. Da se pa merodajni faktorji prepričajo, da more tudi Kranjska konjereja lepe in za pleme popolnoma sposobne žrebce noriškega plemena oddajati, se konjerejci svariijo pred prehitro oddajo žrebet za cene, ki so v primeri z vrlihami veliko prenizke, marveč naj se sami pečajo z vzrejo žrebcev, da se ne odproda najboljšo blago v druge dežele, se tamkaj vzredi ter se potem kot originalni deželni pridelek za visoke cene 2000—4000 K odia na erar ali na druge odjemalce. Zeleti je, da ta cilj kranjsko konjerejstvo kmalu pri-

pelje na boljši tir, konjerejcem pa poveča njih skromni dohodek za marsikak stotak.

* **Družbeno posestvo** na Poljanski cesti v Ljubljani nikakor več ne zadostuje za drevesnične namene, in to tem manj, ker se lahko dobro proda kot stavbeni prostor. Glavni odbor je zategadelj ukrenil kupiti kje drugje v bližini Ljubljane primeren svet za drevesnico in prosi tem potom gg. ude za obvestilo, če vedo kje za kak primeren svet, ki je sposoben za drevesnične namene. Dotični svet bi moral skupaj ležati ter meriti najmanj 10 oralov, rajši pa več. Zadeva bi se dala tudi tako rešiti, da se kupi svet od več posestnikov skupaj.

* **Deželno preskusno vinsko klet v Ljubljani** ustanovi c. kr. kmetijska družba. Namen te kleti bo delati preskušnje s kranjskimi vini, da se pokaže kaj se iz kranjskega vinskega mošta z umnim kletarstvom da narediti; daljnji namen bo, ustvariti učilo za kletarske in učiteljske kmetijske tečaje in narediti neke posredovalnico med vinščaki in vinskimi kupci. Ta klet ko imela namen pripravljati pot ustanovitvi prepotrebne deželne založne kleti, do ktere mora priti, ako naj vinske zadruge dobe v središču dežele svojo zaslombo. Preskusna klet bo pod vodstvom deželnega potovalnega učitelja za vinstvo gospoda Gombača in bo sedaj nastanjena v lepih kletnih prostorih nekaj Tavčarjeve hiše na Dunajski cesti. O tem važnem družbenem koraku v prospeh našega vinstva hočemo še obširneje poročati.

* **Strokovne knjige** iz zaloge c. kr. kmetijske družbe se oddajajo le proti pošiljati denarja n a p r e j, ker pošiljatev proti povzetju knjigo neprimorno podraži, a pošiljatev na upanje dela družbi velike sitnosti ali ji pa celo povzroča občutno škodo. V naših objavah je tako vselej povedano, koliko stane knjiga s poštnino vred, zato vsak lahko ve, koliko denarja naj pošlje. Denar se lahko pošlje po nakaznici, kar stane 10 h, ali pa v poštnih znamkah v pismu, kar istotako stane 10 h. — Družba ima sedaj v zalogi naslednje knjige: Fr. Gombač: „Umno kletarstvo“, cena 38 h; dr. E. Hotter: „Gnoj in gnojenje“, cena 40 h; Fr. Štupar: „Apno v kmetijstvu“, cena 30 h. Vse te cene veljajo s poštnino vred.

* **Semena za pomlad**, in sicer deteljno seme, pravo rusko laneno seme, semenski oves in semenski krompir bo družba letos oddajala ter v prihodnji številki objavi cene.

* **Glede oddaje sadnega drevja v l. 1903.** opozarjamo na razglas med uradnimi vestmi v tej številki.

* **Lanone tropine** so postale cenejše, vsled česar jih bo družba odslej oddajala po 18 K 100 kg. Cena sezamovim tropinam, ki jih zaradi njih velike redilnosti in primerne nižje cene posebno toplo priporočamo, ostane dozedanja, in sicer 16 K za 100 kg. Oboje te tropine se oddajajo le v celih vrečah po 50 kg.

* **Umetna gnojila** za gnojenje travnikov, in sicer Tomasove žlindro, rudninski superfosfat, kostno moko, kajnit in kalijevo sol ima družba vedno v zalogi in prosi pravočasnih naročil, da se bo moglo vsaki želji takoj ustreči. Rudninski superfosfat je po 7 K 25 h, kostna moka po 9 K, kajnit po 5 K in kalijevo sol je po 12 K 60 h. Cena Tomasovi žlindri v l. 1903. bo pri družbi naslednja: 16% 17% 18%
6 K 20 h, 6 K 50 h, 6 K 80 h. Vse cene veljajo z vrečami vred za 100 kg, postavljenih na ljubljanski kolodvor ali v družbenem skladišču. Vsa gnojila se oddajajo le v celih vrečah po 100 kg, izvzemši kalijevo sol, ki se dobiva tudi v vrečah po 50 kg.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

k občnemu zboru samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki bo v ponedeljek, dne 9. februarja ob poldesetih dopoldne v sejni dvorani c. kr. kmetijske družbe.

S P O R E D:

1. Poročilo o delovanju.
2. Poročilo o blagajničnem stanju.
3. Prememba pravil.
4. Predlogi in resolucije.
5. Volitev novega odbora.

Samostojni konjerejski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 25. januarja 1903.

Naredbe glede oddaje družbenega sadnega drevja spomladi l. 1903.

Gg. ude prosimo, naj svoje naročitve na sadno drevje pri glase pri svojih podružnicah, oni pa, ki niso uvrščeni v podružnice, v družbeni pisarni v Ljubljani ustno ali pisмено.

Oddajalo se bo visoko in pritlično drevje. Ker zaloga posameznih skupin in različnih vrst ni velika, si družba pridržuje pravico, da preobilne naročitve skrči in namestu naročenih vrst, ki so že pošle ali jih sploh nima, da drevesa drugih posameznih vrst, če jih bo še imela.

Naročitev na veliko število dreves družba ne bo zveševala, ker je njena naloga pospeševanje sadjarstva po deželi sploh, in zato skrbi, da se dobre vrste kolikor mogoče razširijo med kmetijskimi posestniki.

Pri naročanju veljajo tele določbe:

- 1.) Podružnica sklene, ali vzame za svoje ude brezplačna drevesca ali ne. Če jih vzame, potem mora poslati vso udnino glavnemu odboru v Ljubljano, če jih pa ne vzame, ji ostane polovica udnine za podružnične namene; le udnino gg. učiteljev mora vso poslati glavnemu odboru.
- 2.) Če podružnica obdrži polovico udnine, morejo njeni udje dobiti po 4 drevesa za znižano ceno 2 kron.
- 3.) Cena za vse drugo drevje je 70 vinarjev za drevesce.
- 4.) Navedene cene veljajo na mestu drevesnice, oziroma na mestu kolodvora, in sicer z zavojem vred.
- 5.) Vsa naročila je treba vsaj

do 15. februarja l. 1903.

sporočiti družbi. Kdor do tega časa ne naroči brezplačnega drevja, potem ne bo imel več pravice do njega.

6.) Če bi utegnili kaj drevja ostajati čez naročitve družbenih udov, ga morejo dobiti neudje po kroni 20 vinarjev drevesce.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Listnica uredništva.

J. K. v L. Glede gnojenja travnikov z umetnimi gnojili smo že brezštevilkokrat pisali, zato Vas prosimo vsaj lanskega letnika pregledati. Berite na pr. spis »Skrbite za krmo« v št. 19. lanskega letnika »Kmetovalca«. Ktera umetna gnojila in počem oddaja naša družba, to je objavljeno v vsaki številki »Kmetovalca«.

J. F. na P. Pristojbina s kolekom vred je bila pravilno zaračunjena.

J. K. v Z. L. Utopljenca na suho spraviti in poskrbeti, da pridejo ponj, je krščanska dolžnost, ki se zanjo ne more in ne sme ničesar zahtevati, ter se tudi ne dobi nobenega plačila.

F. V. v Š. V. Glede Vašega vprašanja se izvolite obrniti na ribarski okrajni odbor ali na gosp. ces. svetnika profesorja Franketa v Ljubljani.